ԵԴ1/0339/01/24
(ՀԿԴ/0242/01/23)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

11 մարտի 2024 թվական քաղաք Երևան

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախագահ Լիլիթ Թադևոսյանս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի նախագահին փոխարինող Արթուր Պողոսյանս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի նախագահ Արթուր Դավթյանս, ուսումնասիրելով թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթի ընդդատության հարցը լուծելու համար ՀՀ Վճռաբեկ դատարան ուղարկելու մասին Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 26-ի որոշումը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց Ի Ն Ք

<u>Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.</u>

1. 2023 թվականի հոկտեմբերի 27-ին Հակակոռուպցիոն դատարանում ստացվել է Դիաննա Ստեփանի Գրիգորյանի վերաբերյալ՝ երկու դրվագ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՀՀ քրեական օրենսգիրք) 34-168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով թիվ 69122722 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը:

1.1. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2023 թվականի հոկտեմբերի 30-ին որոշում է կայացրել թիվ ՀԿԴ/0242/01/23 քրեական վարույթը ստանձնելու և 2023 թվականի նոյեմբերի 9-ին նախնական դատալսումներ նշանակելու մասին:

1.2. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2024 թվականի փետրվարին 19-ին՝ նախնական դատալսումների ընթացքում, որոշում է կայացրել քրեական վարույթն ըստ ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան փոխանցելու մասին:

2. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը 2024 թվականի փետրվարի 26-ին որոշում է կայացրել թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը Վճռաբեկ դատարան ուղարկելու մասին՝ ընդդատության հարցը լուծելու համար:

3. Քրեական վարույթը Վճռաբեկ դատարանում ստացվել է 2024 թվականի փետրվարի 29-ին:

<u>Ընդդատության վերաբերյալ հարցը լուծելու համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.</u>

4. 2023 թվականի մայիսի 22-ի որոշմամբ Դիաննա Ստեփանի Գրիգորյանի նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով հանրային քրեական հետապնդում է հարուցվել այն բանի համար, որ *«նա ապրանձնողի խնամքին հանձնելու նպատակով 20.000 եվրոյով և 5.000 ԱՄՆ դոլարով փորձել է վաճառել երկու երեխաների, որն ավարտին չի հասցվել իր կամքից անկախ հանգամանքներով:*

Բացի այդ, Դիաննա Գրիգորյանը կատարել է փողերի լվացում՝ փոխանցել է հանցավոր ճանապարհով ստացված՝ առանձնապես խոշոր չափերով գույքը, որը նպատակ է ունեցել թաքցնել և խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը և պատկանելությունը:

Այսպես.

ՀՀ ընտանեկան օրենսգրքի 115-րդ հոդվածը սահմանել է. «Երեխաների որդեգրման միջնորդական գործունեություն (այսինքն՝ որդեգրել ցանկացող անձանց անունից և նրանց շահերից բխող այլ անձանց կողմից իրականացվող՝

երեխաներ ընտրելուն և որդեգրման հանձնելուն ուղղված յուրաքանչյուր գործունեություն) չի թույլատրվում: Այդպիսի գործունեություն չի համարվում խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների և մարզպետարանի (Երևանի քաղաքապետարանի) և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած մարմնի գործունեությունը: Երեխաների որդեգրման միջնորդական գործունեություն իրականացնող անձինք պատասխանատվություն են կրում օրենքով սահմանված կարգով»:

Չնայած օրենսդրական նշված արգելքին՝ Դիանա Գրիգորյանը, օգտագործելով արտերկրի՝ իրենց քաղաքացիներին որդեգրման հետ կապված օժանդակություն ցուցաբերող տարբեր հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ ունեցած անձնական հարաբերությունները, շուրջ 15 տարի շարունակ Հայաստանի Հանրապետությունում կատարել է օտարերկրացիների՝ հիմնականում Ֆրանսիայի և ԱՄՆ քաղաքացիների կողմից հայազգի երեխաների որդեգրում, այն է՝ համապատասխան տեղեկատվություն ստացել որդեգրման ենթակա երեխաների մասին, կազմակերպել նրանց և որդեգրման ցանկություն հայտնած անձանց հանդիպումները, նախապատրաստել և պատրաստել որդեգրման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը, դրանք ներկայացրել դատարան և այդ ամբողջ պրոցեսում իրականացրել ֆրանսերեն և անգլերեն լեզուներից հայերեն թարգմանություններ:

Տարիների ընթացքում իրականացրած իր այդ գործունեության արդյունքում Դիանա Գրիգորյանն արհեստավարժ կերպով փրկագործել է որդեգրման գործընթացին, պահանջվող փաստաթղթերի ցանկին, ինչպես նաև սերտ-մտերիմ հարաբերություններ ձևավորել «Երևանի մանկան տուն» և «Գյումրու երեխաների տուն» ՊՈԱԿ-ների տնօրենների պաշտոնը երկար տարիներ զբաղեցրած անձանց՝ համապատասխանաբար՝ Լիանա Կարապետյանի և Աննա Գևորգյանի, որդեգրման ընթացակարգի հետ կապված կառավարչական լիազորություններ իրականացնող՝ ՀՀ արդարադատության և աշխատանքի ու սոցիալական հարցերի նախարարությունների, Երևանի քաղաքապետարանի համապատասխան աշխատակիցների հետ, ինչի արդյունքում կարողացել է հաղթահարել այդ պրոցեսում հնարավոր խոչընդոտները և առավել սեղմ ժամկետներում որդեգրումը

հասցնել իր պրամաբանական ավարտին՝ յուրաքանչյուր որդեգրման համար ստանալով ավելի քան 10.000 եվրո:

Շարունակելով իր այդ ապօրինի գործունեությունը՝ Դիանա Գրիգորյանը, օգտվելով երեխայի ինամք ստանձնելու ցանկություն հայտնած Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանի՝ որդեգրման պրոցեսից և դրա համար որոշակի գումարային վճարումներից ու չափից անտեղյակ լինելու և այդ կապակցությամբ նրա մոտ առաջացած բարեխիղճ մոլորությունից, 2018-2019 թվականների ընթացքում, վերջինիս հետ ունեցած պայմանավորվածության համաձայն, 20.000 եվրոյի դիմաց նախաձեռնել է Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանի կողմից ինամքը ստանձնելու նպատակով Հայաստանի մանկատներում գտնվող, Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանի ցանկությամբ՝ մինչև չորս տարեկան առողջ ցանկացած սեռի երեխայի որդեգրումը: Այդ նպատակով Դիանա Գրիգորյանը, վերոհիշյալ մանկատների փնօրենների և պետական կառույցների աշխատակիցների հետ ունեցած իր անձնական կապերն օգտագործելով, փորձել է որպես որդեգրող հաշվառված մյուս անձանցից առաջնահերթության կարգով կազմակերպել Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանի կողմից հիշյալ նպատակով երեխայի որդեգրումը, իսկ իր կողմից՝ 20.000 եվրոյի դիմաց երեխայի փաստացի վաճառքը: Նշված գործընթացում Դիանա Գրիգորյանը մանկատների փնօրեններից և մյուս աշխատակիցներից պարբերաբար նախապես ստացել է ավելի ուշ հրապարակման ենթակա հնարավոր որդեգրվող երեխաների թեկնածուների վերաբերյալ տեղեկություններ, այդ մասին հայտնել Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանին, իսկ վերջինիս կողմից ներկայացված չափանիշներին համապատասխան երեխա չլինելու պատճառով Դիանա Գրիգորյանը շարունակել է երեխայի վաճառքին ուղղված իր գործողությունները: Արդյունքում՝ Դիանա Գրիգորյանը Գյումրու հիշյալ մանկապատն փնօրեն Աննա Գևորգյանին միջնորդել է կազմակերպել մանկապատն երեխաների և Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանի հանդիպումը՝ նրա կողմից հավանական թեկնածու երեխա ընտրելու նպատակով: Մանկապատն այցելությունների ընթացքում երեխաների հետ հանդիպումների ժամանակ Սեսիլ Քրիստեդ Ասրրիդ Զոլակյանն ընտրել է իր համար նախընտրելի երեխա, որը, սակայն, ինչպես հետագայում է պարզվել, որդեգրման ենթակա չի եղել: 2019

թվականի կեսերին Դիանա Գրիգորյանը Սեսիլ Քրիսթեդ Ասթրիդ Ջոլակյանին տեղեկացրել է, որ որդեգրման պրոցեսում ՀՀ կառավարության կողմից նախաձեռնված փոփոխություններով առաջադրվել են լրացուցիչ իրավական գործընթացներ՝ դրանք ներկայացնելով որպես բարդություններ, ինչի հետ կապված չի կարող ավարտին հասցնել երեխայի փասպրացի վաճառքը՝ հանցագործությունն ավարտին չհասցնելով իր կամքից անկախ հանգամանքներով:

Բացի այդ, Դիանա Գրիգորյանը, օգտվելով երեխայի խնամքը ստանձնելու ցանկություն հայտնած Ռուբինա Հովհաննիսյանի՝ որդեգրման պրոցեսից և դրա համար որոշակի գումարային վճարումներից ու չափից անտեղյակ լինելու և այդ կապակցությամբ նրա մոտ առաջացած բարեփոխված մոլորությունից, 2018-2019 թվականների ընթացքում, վերջինիս հետ ունեցած պայմանավորվածության համաձայն, 5.000 ԱՄՆ դոլարի դիմաց նախաձեռնել է Ռուբինա Հովհաննիսյանի կողմից խնամքը ստանձնելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետության մանկատներում գտնվող, Ռուբինա Հովհաննիսյանի ցանկությամբ՝ մինչև մեկ տարեկան առողջ աղջիկ երեխայի որդեգրումը: Դիանա Գրիգորյանը, վերոհիշյալ մանկատների տնօրենների և պետական կառույցների աշխատակիցների հետ ունեցած իր անձնական կապերն օգտագործելով, փորձել է որպես որդեգրող հաշվառված մյուս անձանցից առաջնահերթության կարգով կազմակերպել Ռուբինա Հովհաննիսյանի կողմից երեխայի որդեգրումը, իսկ իր կողմից՝ 5.000 ԱՄՆ դոլարի դիմաց երեխայի փասպրացի վաճառքը: Այդ նպատակով Դիանա Գրիգորյանը մանկատների տնօրեններից և նշված մյուս աշխատակիցներից պարբերաբար նախապես ստացել է ավելի ուշ հրապարակման ենթակա հնարավոր որդեգրվող երեխաների թեկնածուների սեռի ու առողջության վերաբերյալ տեղեկություններ, այդ մասին հայտնել Ռուբինա Հովհաննիսյանին, իսկ վերջինիս կողմից այդ երեխաներից որևէ մեկին նախապատվություն չտալու պատճառով՝ շարունակել է երեխայի վաճառքին ուղղված իր գործողությունները: 2019 թվականի կեսերին, հերթական թեկնածուների մերժումից հետո, Դիանա Գրիգորյանը Ռուբինա Հովհաննիսյանին տեղեկացրել է՝ որդեգրման պրոցեսում ՀՀ կառավարության կողմից նախաձեռնված փոփոխություններով առաջադրված լրացուցիչ իրավական գործընթացների մասին՝ դրանք ներկայացնելով որպես

բարդություններ, ինչի հետ կապված չի կարող ավարտին հասցնել երեխայի փաստացի վաճառքը՝ հանցագործությունն ավարտին չհասցնելով իր կամքից անկախ հանգամանքներով:

Այսպիսով, Դիանա Գրիգորյանը ծնողական խնամքից դուրս մնացած և Հայաստանի Հանրապետության տարբեր մանկատներում գտնված երկու երեխաների որդեգրման գործընթացը կազմակերպելու միջոցով խնամք ստանձնելու պատրաստակամություն հայտնած Սեսիլ Քրիստեդ Ասրիդ Ջոլակյանին և Ռուբինա Հովհաննիսյանին համապատասխանաբար՝ 20.000 եվրոյով և 5.000 ԱՄՆ դոլարով վաճառելու նպատակով, այդ հարցի շուրջ նրանց համաձայնությունն ստանալուց հետո վերջիններիս առաջադրել է մանկատների խնամքին մնացած երեխաների՝ «գնորդների» համար հնարավորինս նախընտրելի թեկնածուներ, կազմակերպել Սեսիլ Քրիստեդ Ասրիդ Ջոլակյանի և Ռուբինա Հովհաննիսյանի հանդիպումներն այդպիսի երեխաների հետ, այսինքն՝ կատարել է երեխաների վաճառքին անմիջականորեն ուղղված դիտավորյալ գործողություններ, որոնք սակայն, Դիանա Գրիգորյանի կամքից անկախ հանգամանքներով, չեն հասցվել ավարտին, քանի որ Սեսիլ Քրիստեդ Ասրիդ Ջոլակյանի նախընտրած երեխան, ինչպես հետագայում է պարզվել, որդեգրման ենթակա չի եղել, Ռուբինա Հովհաննիսյանը նախապատվություն չի տվել ներկայացված երեխաներից որևէ մեկի որդեգրմանը, իսկ հետագայում որդեգրման գործընթացի համար ՀՀ կառավարության կողմից սահմանվել են, ըստ էության, այդ գործընթացում հնարավոր ապօրինի դրևորումները բացառող լրացուցիչ իրավակարգեր:

(...)

Բացի այդ, Դիանա Գրիգորյանը, իրականացնելով օրենքով արգելված՝ որդեգրման միջնորդական գործունեություն, որդեգրման պրոցեսում գործառույթներ իրականացնող՝ «SOC COPERATIVA FAMIGLIA INSIEME ONLUS» via Feder «Ֆամիլիա Ինսիեմե Օնլուս» ընկերությունից, ինչպես նաև անմիջապես որդեգրման համար դիմած անձանցից «Արդշինբանկ» ՓԲ ընկերությունում գործող իր՝ «2470055707980000» հաշվեհամարին ստանձնողի խնամքին հանձնելու նպատակով երեխաների վաճառք իրականացնելու համար 2016-2019 թվականների ընթացքում ստացել է ընդհանուր ավելի քան՝ առանձնապես խոշոր չափերով՝

55.000 եվրո, նույն հաշվեհամարին ամերիկյան «A LOVE BEYOND BORDERS» կազմակերպության կողմից 2018 թվականի նոյեմբերի 22-ից մինչև 2019 թվականի հուլիսի 11-ն ընկած ժամանակահատվածում ստացել է կրկին առանձնապես խոշոր չափերով՝ ընդհանուր 26.050 ԱՄՆ դոլար, որոնք ձևակերպվել են որպես որդեգրման գործընթացում անհրաժեշտ ծախսեր: Այնուհետև, իր հաշվեհամարին ստացած այդ գումարների հանցավոր ծագումը և պատկանելությունը թաքցնելու ու խեղաթյուրելու նպատակով Դիանա Գրիգորյանը դրանց մի մասը փոխանցել է ամուսնու՝ Տիգրան Սահակյանի հաշվեհամարին՝ այդ կերպ քաղաքացիական օրինական շրջանառության քողի տակ օրինականացնելով հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված՝ առանձնապես խոշոր չափերով գույքը: Բացի այդ, իր կողմից «Արդշինբանկ» ՓԲ ընկերության «2470103480320010» հաշվին 2016 թվականի մարտի 24-ին մուտքագրել է որդեգրման գործընթացից հանցավոր ճանապարհով ստացված առանձնապես խոշոր չափերով՝ 19.229.200 ՀՀ դրամին համարժեք 40.000 ԱՄՆ դոլար, նույն օրը նշված գումարը փոխանցել իր հետ փոխկապակցված «Իտալգուստո» ՍՊ ընկերությանը, որի ընթացքում այդ գումարի ծագման աղբյուրը թաքցնելու և խեղաթյուրելու նպատակով, որպես փոխանցման նպատակ, նշվել է «փոխառություն»՝ վերջնարդյունքում օրինականացնելով հանցավոր ճանապարհով՝ երեխաների վաճառքի արդյունքում ձեռք բերված գույքը (…)»[1]:

5. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2024 թվականի փետրվարին 19-ի որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը. *«(…) [Հ]աշվի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ Դիանա Գրիգորյանին ներկայացված մեղադրանքի համաձայն՝ վերջինիս կողմից ենթադրյալ փողերի լվացումը չի կատարվել իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով, Դատարանը գտնում է, որ թիվ ՀԿԴ/0242/01/23 քրեական վարույթն այլևս ընդդատյա չէ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին, այլ ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին, որի*

[1] Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 33, թերթեր 159-163:

դատական դարաձքում կատարվել է ենթադրյալ հանցանքը, ուստի անհրաժեշտ է թիվ ՀԿԴ/0242/01/23 քրեական վարույթը փոխանցել ըստ ընդդատության (...)»[2]:

6. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը 2024 թվականի փետրվարի 26-ի որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը. *«(...) Սույն դեպքում, ընդունելով ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի որոշումն այն մասով, որ Դիանա Գրիգորյանի վերաբերյալ քրեական գործը կոռուպցիոն բնույթի չէ, հարկ է փաստել, որ այդ իրավիճակում ՀՀ Հակակոռուպցիոն դատարանը գործն ըստ առարկայական ընդդատության ուղարկելու մասին որոշում չէր կարող կայացնել այն պատճառաբանությամբ, որ ընդդատության կանոնների պահպանմամբ վարույթ ընդունված քրեական գործի (հիշյալ քրեական գործով դատավոր Վ.Սարգսյանը 2023 թվականի հոկտեմբերի 30-ին որոշում է կայացրել քրեական գործը վարույթ ստանձնելու մասին) ընդդատությունը չի կարող փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից:*

Այսինքն՝ Դատարանը գտնում է, որ գործի քննության ընթացքում քրեական օրենսգրքի համապատասխան հավելվածում փոփոխությունների դեպքում վարույթները չպետք է փոխանցեն ըստ ընդդատության, քանի որ դրանք դատարանի կողմից ստանալու պահին եղել են ճիշտ ընտրված ընդդատությամբ և կանխավարկածը պետք է լինի գործի քննության շարունակությունը տվյալ դատարանում, այլ ոչ թե այն ըստ ընդդատության փոխանցելը:

Դատարանի այս դատողությունը, ի թիվս այլոց, պայմանավորված է հետևյալ հիմնավորումներով.

ա. ընդդատության կանոնները պետք է զերծ պահեն անձին դատական շրջապտույտից՝ նպաստելով գործի քննության ողջամիտ ժամկետների պահպանմանը և արդյունավետ արդարադատության իրականացմանը,

բ. գործի ընդդատությունը որոշելը, որպես դատավարական գործողություն, որոշվում է այդ գործը ստանալու պահին գործող օրենսգրքի նորմերին համապատասխան և դատավարական նորմի հետադարձության կանոն այդ մասով նախատեսված չէ,

---

[2] Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 36, թերթեր 62-68:

գ. քրեական օրենսգրքի հավելվածի փոփոխությունը համարվում է քրեական օրենքի փոփոխություն, որի վրա լիարժեքորեն տարածվում են քրեական օրենքի հետադարձության կանոնները սահմանող նորմի կարգավորումները: Այս դեպքում հարկ է արձանագրել, որ կոռուպցիոն հանցագործությունները սահմանող հավելվածի փոփոխությունը ոչ՛ մեղմացնող, ոչ՛ խստացնող օրենք է, հետևաբար դրա կիրառությունը հետադարձ կարգով անթույլատրելի է, եթե չկա համապատասխան անցումային դրույթ ընդունված օրենքում: Այլ կերպ՝ քրեական օրենքի փոփոխությունը, որով չի բարելավվում անձի վիճակը, տարածվում է այն ուժի մեջ մտնելուց հետո ծագած իրավահարաբերությունների վրա,

դ. ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ին ընդունված և 2024 թվականի փետրվարի 6-ին ուժի մեջ մտած ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքը չի նախատեսում անցումային դրույթ, ըստ որի դատարանների վարույթում գտնվող նախկին կոռուպցիոն բնույթի հանցագործությունների վերաբերյալ վարույթները պետք է փոխանցվեն ըստ ընդդատության: Դատարանն ընդգծում է, որ ի տարբերություն օրենսդրության փոփոխության նախկին դեպքերի, երբ օրենսդիրն անցումային դրույթի ուժով կարգավորել էր գործերի փոխանցումը ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարան, այս դեպքում նման նորմ չի նախատեսել, ինչը հիմք է տալիս գալ հիմնավոր այն եզրահանգման, որ օրենսդրի կամքն եղել է հիշյալ քրեական վարույթների քննությունը գործը սկսած դատարանում մնալը: Հակառակ դեպքում հնարավոր է ստեղծվի մի իրավիճակ, երբ տարբեր ժամանակներում իրականացված օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում քրեական գործը կհայտնվի անվերջ «շրջապտույտի» մեջ: Օրինակ՝ դատարանում ավարտական փուլում (դատական վիճաբանություններ կամ եզրափակիչ ելույթներ) գտնվող քրեական գործը զուտ օրենսդրական փոփոխություններից ելնելով առարկայական ընդդատությամբ ուղարկվի այլ դատարան, իսկ որոշ ժամանակ անց՝ նույն հիմնավորումներով վերադարձվի այն ուղարկած դատարան:

Հիմք ընդունելով վերը նշվածը դատարանը վերահաստատում է իր մոտեցումը, որ առարկայական ընդդատության ենթակա գործերի ցանկում փոփոխության դեպքում գործում է ճիշտ ընդդատությամբ գործը սկսած

դատարանի կողմից գործի քննությունը շարունակելու կանխավարկածը, եթե այլ բան նախատեսված չէ համապատասխան ընդունված նոր օրենքով: Նման մոտեցումը միտված է ապահովելու ընդդատության որոշման կանոնի կայունության հատկանիշը, ինչը պետք է բացառի քրեական գործերի ձևական հիմքերով «միգրացիան» դատարանների միջև:

Անդրադառնալով այն հավանական փաստարկին, ըստ որի քրեական դատավարության օրենսգիրքը թույլատրում է քրեական գործը ընդդատությամբ ուղարկել ցանկացած փուլում, արձանագրում է, որ այդ կարգավորումը վերաբերում է միայն գործի քննության ընթացքում ի հայտ եկած նոր փաստերին, այլ ոչ թե օրենքի փոփոխությանը (…)»[3]:

<u>Սույն որոշման հիմնավորումները և եզրահանգումը.</u>

7. Սույն վարույթով բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավո՞ր է արդյոք Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հետևությունն այն մասին, որ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը ենթակա չէր փոխանցման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

8. ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «*Յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք*»:

9. «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«Յուրաքանչյուր ոք, (…) նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ, ունի օրենքի հիման վրա ստեղծված անկախ ու անաչառ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք*»:

9.1. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, *«օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարան»* հասկացությունը մեկնաբանելիս նշել է. *«Այն երկրներում, որտեղ օրենքը կոդիֆիկացված է, դատական համակարգի կազմակերպումը չի*

[3] Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 36, թերթեր 82-89:

կարող թողնվել դատական մարմինների հայեցողությանը, սակայն դա չի նշանակում, որ դատարաններն օժտված չեն համապատասխան ազգային օրենսդրությունը մեկնաբանելու որոշակի ազատությամբ»[4]:

Միևնույն ժամանակ, դատական մատչելիության իրավունքի համատեքստում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է, որ. *«Ներպետական դատական ատյանները դատավարական կանոնները կիրառելիս պետք է ձեռնպահ մնան դրանց չափազանցված ձևականացումից, որն իր ազդեցությունը կունենա դատավարության արդարացիության վրա»*[5]:

10. Վճռաբեկ դատարանը *Գևորգ Հարությունյանի* գործով իրավական դիրքորոշում է ձևավորել այն մասին, որ. «*(…) Գործերի պատշաճ ընդդատությունը, որպես արդար դատաքննության անհրաժեշտ բաղկացուցիչ, հիմնարար իրավական արժեք է: Դրա հիմնարար բնույթը բխում է արդար դատաքննության ինստիտուցիոնալ տարրից՝ անկախ, անկողմնակալ, իրավասու և օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարան ապահովելու պետության պոզիտիվ պարտականությունից: Իսկ այդ պարտականությունն իր հերթին, ըստ էության, ամրագրված է Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգում բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող այնպիսի նորմատիվ ակտերում, ինչպիսիք են ՀՀ Սահմանադրությունը (…), Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագիրը (14-րդ հոդված) և «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (6-րդ հոդված): (…)*

Պատշաճ ընդդատության հիմնարար իրավական նշանակությունն այն է, որ յուրաքանչյուր կոնկրետ քրեական գործը քննող դատարանի որոշման հատուկ կանոնների առկայությունը և դրանց կանխատեսելի գործադրումն անհրաժեշտ պայման են կողմնակի դիտորդի մոտ այնպիսի համոզմունք ձևավորելու համար, որ տվյալ կոնկրետ քրեական գործը քննող դատարանը և դատավորը

---

[4] Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ *Gorgiladze v. Georgia* գործով 2009 թվականի հոկտեմբերի 20-ի վճիռը, գանգատ թիվ 4313/03, 69-րդ կետ:

[5] Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ *Walchli v. France* գործով 2007 թվականի հուլիսի 26-ի վճիռը, գանգատ թիվ 35787/03, 29-րդ կետ:

նախապատրաստվածություն չունեն, և տվյալ գործը վարույթ ընդունելիս սուբյեկտիվիզմն ու կամայականությունը բացառված են եղել:

Այսպիսով, քրեական գործերի ընդդատության որոշման հստակ, կամայականությունը բացառող կանոնների առկայությունը և գործադրումը պարտադիր նախապայման են արդարադատության մատչելիության պատշաճ երաշխավորման համար (…)»[6]:

11. Վերոգրյալից հետևում է, որ ընդդատության կանոններն այն չափանիշներն են, որոնց հիման վրա որոշվում է, թե տվյալ գործով որ դատարանը պետք է իրականացնի արդարադատություն: Ընդդատության կանոնները կոչված են անձին զերծ պահելու դատական շրջապտույտից, որը կարող է առաջանալ, եթե դատարանները հրաժարվեն գործը վարույթ ընդունել՝ իրենց ընդդատյա չլինելու պատճառաբանությամբ:

Ընդդատության ինստիտուտը հիմնարար նշանակություն ունեցող արժեք է, քանի որ այն անմիջականորեն կապված է անձի՝ օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարանի կողմից իր գործի քննության իրավունքի հետ: Քրեական վարույթի մասնակիցների համար պետք է կանխատեսելի լինի, թե իրենց գործով որ դատարանը պետք է իրականացնի արդարադատություն:

Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ վարույթն ըստ ընդդատության փոխանցելիս, չպետք է դրսևորվի չափազանց ձևական մոտեցում, և պետք է հաշվի առնվի նաև արդարադատության շահը:

12. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 260-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«Մարզերի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության և Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարաններին (այսուհետ՝ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան) ընդդատյա են առաջին ատյանի կարգով իրականացվող բոլոր վարույթները, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի հավելված N 1-ով նախատեսված կոռուպցիոն հանցանքների վերաբերյալ վարույթների, որոնք ընդդատյա են հակակոռուպցիոն դատարանին»:*

---

[6] Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Գևորգ Հարությունյանի* գործով 2011 թվականի հուլիսի 13-ի թիվ ԵԿԴ/0211/01/10 որոշումը, կետեր 15-16:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1.Նախնական դատաքննության ընթացքում պարզելով, որ տվյալ վարույթն ընդդատյա չէ իրեն, դատարանն այդ որոշմամբ անհապաղ փոխանցում է ըստ ընդդատության:*

(…)

5. Վարույթն ըստ ընդդատության սպացած հակակոռուպցիոն կամ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը մինչև նախնական դատաքննություն նշանակելը եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում վարույթը Վճռաբեկ դատարան ուղարկելու մասին, եթե համաձայն չէ դրա առարկայական ընդդատությանը:

(…)

8. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքում Վճռաբեկ դատարանի նախագահը, Վճռաբեկ դատարանի քրեական և հակակոռուպցիոն պալատների նախագահները վարույթը Վճռաբեկ դատարանում սպանալու պահից չորեօրյա ժամկետում վերջնականապես լուծում են վարույթի առարկայական ընդդատության հարցը՝ ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ ընդունված որոշմամբ: Քվեարկելիս ձեռնպահ մնալ չի թույլատրվում:

9. Սույն հոդվածով սահմանված կարգով որոշված դատարանը համարվում է իրավասու դատարան»:

12.1. «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«Օրենսգրքի հավելված N 1-ում՝*

*1) **«Հոդված 296. Փողերի լվացումը»** բառերը փոխարինել **«Հոդված 296. 3-րդ մաս, 2-րդ կետ. Փողերի լվացումը՝** իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով» բառերով (…)»:*

«Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերի համաձայն՝ *«23. (…) Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի ընդհանուր*

իրավասության դատարաններին ենթակա (...) կոոուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ գործերը վերաբաշխվում են հակակոոուպցիոն դատարանի համապատասխան մասնագիտացում ունեցող դատավորների միջև, բացառությամբ սույն հոդվածի 24-րդ մասով սահմանված դեպքի:

24. Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանների վարույթում գտնվող՝ սույն մասով նախատեսված գործերը ենթակա չեն վերաբաշխման հակակոոուպցիոն դատարանին, եթե տվյալ գործով անցում է կատարվել դատաքննության փուլ»:

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ *«Սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանների վարույթում գտնվող կոոուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ գործերը վերաբաշխվում են հակակոոուպցիոն դատարանի դատավորների միջև, եթե տվյալ գործերով անցում չի կատարվել դատաքննության փուլ»:*

12.2. «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1. Եթե օրենսդրության մեջ բացակայում է կոնկրետ հասարակական հարաբերությունը կարգավորող իրավական նորմը, սակայն օրենսդրությամբ սահմանված է համանման հարաբերությունները կարգավորող այլ իրավական նորմ, ապա այդպիսի հարաբերությունների նկատմամբ (եթե դա չի հակասում դրանց էությանը) կիրառվում են համանման հարաբերություններ կարգավորող իրավական նորմերը (օրենքի անալոգիա):(...):*

3. Օրենքի կամ իրավունքի անալոգիա չի կարող կիրառվել, եթե դրանով սահմանափակվում են անձանց իրավունքները, ազատությունները, կամ նրանց համար նախատեսվում է նոր պարտականություն կամ պատասխանատվություն, կամ խստացվում են նրանց նկատմամբ կիրառվող պատասխանատվության, հարկադրանքի միջոցները կամ դրանց կիրառման կարգը, հարկերի, տուրքերի և այլ պարտադիր վճարների վճարման կարգը, անձանց գործունեության նկատմամբ հսկողություն ու վերահսկողություն իրականացնելու պայմանները և կարգը:

4. Օրենքի անալոգիան և իրավունքի անալոգիան կարող են կիրառվել միայն, եթե տվյալ օրենքով չի արգելվում անալոգիայի կիրառումը»:

13. Նշված նորմերի համակարգային վերլուծությունից հետևում է, որ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16–ին ընդունված ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքով կատարված փոփոխության արդյունքում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի (համապատասխանում է 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 190-րդ հոդվածին) 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերն այլևս չեն հանդիսանում կոռուպցիոն հանցանքներ և ընդգրկված չեն ՀՀ քրեական օրենսգրքի հավելված 1-ում, հետևաբար դրանց վերաբերյալ վարույթներն ընդդատյա են առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին: Սակայն, կատարված փոփոխությամբ որևէ կարգավորում չի սահմանվել առ այն, թե արդյո՞ք այդ փոփոխությունը պետք է տարածվի Հակակոռուպցիոն դատարանում դատաքննության փուլում գտնվող նմանատիպ վարույթների վրա, այլ կերպ՝ արդյո՞ք այդ վարույթները ենթակա են վերաբաշխման, թե ոչ:

Այդուհանդերձ, դեռևս 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերով, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվել է, որ ՀՀ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարաններին ենթակա կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ այն գործերը, որոնցով անցում չի կատարվել դատաքննության փուլ, վերաբաշխվում են հակակոռուպցիոն դատարանի համապատասխան մասնագիտացում ունեցող դատավորների միջև: Այսինքն, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և

լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքով լուծում է տրվել համանման իրավահարաբերությանը, ըստ որի՝ դատաքննության փուլ անցում կատարված չլինելու դեպքում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի վարույթում գտնվող վարույթի փոխանցումը Հակակոռուպցիոն դատարան իրավաչափ է:

13.1. Հաշվի առնելով, որ ինչպես «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքը, այնպես էլ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը չեն արգելում անալոգիայի կիրառումը, ինչպես նաև տվյալ պարագայում անալոգիայի կիրառումն անձանց իրավունքները, ազատությունները չի սահմանափակում կամ նրանց համար նոր պարտականություն կամ պատասխանատվություն չի նախատեսում, գտնում ենք, որ Հակակոռուպցիոն դատարանների վարույթում գտնվող՝ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի հիման վրա առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարաններին ընդդատյա վարույթների վերաբաշխման հարցը պետք է լուծվի ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համահունչ: Այլ կերպ՝ այն վարույթները, որոնցով Հակակոռուպցիոն դատարանն անցում չի կատարել հիմնական դատալսումների փուլ, ենթակա են վերաբաշխման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին:

14. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ՝

- Հակակոռուպցիոն դատարանը, փաստելով, որ Դիաննա Գրիգորյանին ներկայացված մեղադրանքի համաձայն՝ վերջինիս կողմից ենթադրյալ փողերի լվացումը չի կատարվել *«իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելու»* եղանակով, որոշում է

կայացրել վարույթն ըստ ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան ուղարկելու մասին[7]:

- Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանն արձանագրել է, որ Հակակոռուպցիոն դատարանը գործն ըստ առարկայական ընդդատության ուղարկելու մասին որոշում չէր կարող կայացնել այն պատճառաբանությամբ, որ ընդդատության կանոնների պահպանմամբ վարույթ ընդունված քրեական գործի ընդդատությունը չի կարող փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից[8]:

15. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշմամբ վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ պետք է փաստել, որ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքով նախատեսված իրավակարգավորումների լույսի ներքո թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթը ենթակա էր վերաբաշխման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին, քանի որ սույն գործով Հակակոռուպցիոն դատարանն անցում չի կատարել հիմնական դատաքննության փուլ:

16. Վերոշարադրյալը հիմք է տալիս փաստելու, որ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթն ենթակա չէր փոխանցման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան, հիմնավոր չէ: Ընդունելի չէ նաև Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի այն դատողությունը, որ ընդդատության կանոնների պահպանմամբ վարույթ ընդունված քրեական գործի ընդդատությունը չի կարող

[7] Տե՛ս սույն որոշման 5-րդ կետը:
[8] Տե՛ս սույն որոշման 6-րդ կետը:

փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից:

17. Վերոգրյալի հիման վրա գտնում ենք, որ թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

Ղեկավարվելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 8-րդ մասով՝

Ո Ր Ո Շ Ե Ց Ի Ն Ք

Դիաննա Ստեփանի Գրիգորյանի վերաբերյալ՝ երկու դրվագ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-168-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով թիվ ԵԴ1/0339/01/24 (ՀԿԴ/0242/01/23) քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԼԻԼԻԹ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ	ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂ ԱՐԹՈՒՐ ՊՈՂՈՍՅԱՆ	ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՊԱԼԱՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՐԹՈՒՐ ԴԱՎԹՅԱՆ